

Representantforslag nr. 123

(2007–2008)

fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Elisabeth Røbekk Nørve, Bent Høie, Peter Skovholt Gitmark og André Oktay Dahl

Dokument nr. 8:123 (2007–2008)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Elisabeth Røbekk Nørve, Bent Høie, Peter Skovholt Gitmark og André Oktay Dahl om et styrket tilsyn med offentlige anskaffelser

Til Stortinget

BAKGRUNN

Konkurransen er viktig for å bidra til en effektiv bruk av samfunnets ressurser og for å forhindre at for mye markedsrett samles hos få aktører. Offentlige myndigheter er en stor samfunnsaktør, og offentlige myndigheters anskaffelser er betydelige. For å oppnå målet om effektiv ressursbruk er det viktig at også offentlige myndigheters anskaffelser er basert på anskaffelsesregelverkets prinsipper om bruk av konkurranse.

Lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser har ifølge § 1 som formål å bidra til økt verdiskaping i samfunnet ved å sikre mest mulig effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser basert på forretningsmessighet og likebehandling. Regelverket skal bidra til at det offentlige opptrer med stor integritet, slik at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Anskaffelsesregelverket er viktig for næringslivet som leverandør til offentlig sektor ved at man kan legge til grunn forutsigbarhet, ryddighet og åpenhet ved offentlige innkjøp. Offentlig sektor kjøper inn varer og tjenester for over 250 mrd. kroner hvert år ifølge Fornyings- og administrasjonsdepartementets nettsider. Ifølge statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) ble det gjort offentlige innkjøp i 2005 for 278,5 mrd. kroner og i 2006 for 314,9 mrd. kroner. Omfanget av offentlige anskaffelser tilsier at det har stor samfunnsmessig be-

tydning at dette skjer på en effektiv, ryddig og profesjonell måte.

Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) behandler klager om brudd på regelverket for offentlige anskaffelser. KOFA er opprettet ved forskrift om klagenemnd for offentlige anskaffelser av 15. november 2002, med hjemmel i lov om offentlige anskaffelser § 7 a.

I forbindelse med at lov om offentlige anskaffelser ble vedtatt, ble det besluttet at det skulle nedsettes en arbeidsgruppe som skulle utrede håndhevelsen av regelverket. I Innst. O. nr. 27 (1998–1999) fra næringskomiteen om lov om offentlige anskaffelser fremgikk det at:

"Komiteen har merka seg at tilbydarar som meiner seg urettmessig handsama ved offentlege innkjøp, kan klaga avgjerder inn for norske domstolar eller gjera seg nytte av å ta opp saka via internasjonale organisasjonar. Komiteen er kjent med at klageadgangen for innkjøp under terskelverdien er meir avgrensa. Komiteen er kjent med at slike innkjøp samla har eit stort omfang, og sluttar seg til at det vert gitt klageadgang også for desse innkjøpa. Komiteen støttar Regjeringa si bekymring over at få saker vert brakt inn for domstolane, og ser positivt på at Regjeringa har sett ned eit utval for å utgreia dette."

I Ot.prp. nr. 3 (2000–2001) Lov om endringer i lov 16. juni 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser fremgikk:

"Alternativet med etablering av en egen tilsynsmyndighet må videre vurderes opp mot andre aktuelle tiltak. Departementet antar at forslaget til en ny tvisteløsningsmekanisme, som det er redegjort for tidligere i dette kapittelet, i tilstrekkelig grad vil kunne bidra til en mer effektiv håndhevelse av regelverket for offentlige anskaffelser. I tillegg kommer andre typer effektiviserings tiltak. Det meget kompliserte regelverket vi har i dag skal gjennomgå en

betydelig omstrukturering og forenkling. Dessuten er informasjonstjenesten omkring regelverket planlagt styrket i framtiden. Til sammen vil disse tiltakene kunne gjøre det langt enklere for aktørene å ta affære ved krenkelse av anskaffelsesreglene. I praksis har det vist seg at de selvkontrollerende mekanismer (så som klage mv.) ofte er mer effektive og smidige, og mindre kostbare, enn offentlige tilsynsordninger. Departementet vil på bakgrunn av disse vurderingene ikke foreslå at det etableres noen særskilt tilsynsordning ved siden av et nytt tvisteløsningsorgan."

I Innst. O. nr. 26 (2000–2001) frå næringskomiteen om lov om endringer i lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser, ble det konkludert med at:

"Komiteen er samd med Regjeringa i at det på dette tidspunktet ikkje er ønskeleg å etablere ei særskilt tilsynsordning ved sidan av eit nytt tvisteløysingsorgan."

Forslagsstillerne er av den oppfatning at regelverket om offentlige anskaffelser i altfor liten grad overholdes. Riksrevisjonen påpekte i sammendraget til Dokument nr. 1 (2007–2008) at det er et gjennomgående trekk at det er:

"Mange brudd på anskaffelsesregelverket."

I den senere tid er det blitt kjent at regelverket fremdeles brytes i stor grad også i departementene. I Aftenposten 30. april 2008 gikk det frem at Departementenes innkjøpstjeneste (DepKjøp) ved sin gjennomgang av Olje- og energidepartementets kontrakter har funnet over 120 regelbrudd, og at reglene kun er fulgt i tre av 40 kontrakter. Dette viser at bruddene på anskaffelsesregelverket er omfattende også på høyeste hold i norsk forvaltning. Medieoppslag den siste tiden viser at flere av Regjeringens statsråder har vært direkte involvert i anskaffelser som er tvilsomme når det gjelder flere av bestemmelsene i lov om offentlige anskaffelser. Etter forslagsstillerne oppfatning gir det en svært negativ signaleffekt mot resten av offentlig sektor at Regjeringen bryter regelverket i et slikt omfang.

Nesten ingen av Regjeringens overtredelser av anskaffelsesregelverket er klaget inn. Dette medfører at lovbruddene i realiteten ikke får noen konsekvenser, og det blir heller ikke skapt klare grenser for hva som for eksempel kan defineres som en ulovlig direkteanskaffelse. Det er grunn til å anta at mange potensielle tilbydere ikke ser seg tjent med å klage inn

offentlige myndigheter til KOFA, dels fordi man ikke har egen interesse i en slik klagebehandling i etterkant, og dels fordi man frykter at slike klager kan gi virksomheten et negativt omdømme med hensyn til fremtidige innkjøp. Høyres stortingsgruppe har på denne bakgrunn klaget inn to av departementene til KOFA.

KOFAs mandat er å behandle innleverte klager. KOFA har intet mandat til selv å ta initiativ til klagebehandling eller forfølgelse av åpenbare brudd på regelverket basert på observasjoner eller uformelle innspill. Forslagsstillerne mener at KOFA er et meget godt egnet virkemiddel for å sikre at offentlig sektor følger anskaffelsesregelverket, men at KOFAs oppdrag om kun å følge opp innleverte klager er for smalt til å gi den ønskede effekt.

I brev av 11. april 2008 til Fornyings- og administrasjonsdepartementet om offentlige anskaffelser og rammeavtaler påpeker Bedriftsforbundet at:

"Det er svært kortsiktig hvis det utvikles en praksis der de små- og mellomstore bedriftene i praksis stenges ute fra en stor del av det offentlige anbudsmarkedet på grunn av makelighetshensyn i forvaltningen."

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) har gjentatte ganger tatt opp problemstillingen om et tilsynsorgan for offentlige anskaffelser.

Med de erfaringene som er gjort, mener forslagsstillerne at det på meget solid grunnlag kan konkluderes med at dagens oppfølgingsordning ikke i tilstrekkelig grad sikrer at formålet bak anskaffelsesregelverket blir fulgt. Forslagsstillerne mener med utgangspunkt i det store omfang som er av offentlige anskaffelser, at det klart er verdt kostnadene å sikre at dette regelverket blir fulgt opp.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen etablere en tilsynsordning for offentlige anskaffelser og nedsette et utvalg for å utforme forslag til en mer effektiv håndhevelse av regelverket for offentlige anskaffelser.

29. mai 2008